
Regeneratief werken

DE WIJSHEID VAN DE AARDE

TEKST: ALEX LAGAS BEELD: LAURA HERWIG

Het is op een mooie zaterdag in november dat ik bij de regeneratieve boerderij aankom. Terwijl ik stapvoets op de onverharde weg rijd en de auto zachtjes heen en weer schommelt, krijg ik een gevoel van thuiskomen. Ik was er in juni al een keer geweest voor een rondleiding, samen met mijn vrouw en onze zoon. Voordat ik die ochtend van huis vertrek, vraagt onze zoon aan mij: 'Papa, ga je naar die boerderij die goed voor de wereld is?' Wat mij betreft wel, ik ben er nu voor een introductieworkshop regeneratieve landbouw.

Rationeel heb ik altijd geweten dat ik met mijn leefstijl meer neem van de natuur dan dat zij kan regenereren. Tot het moment, zo'n zeven jaar geleden, dat ik in het ziekenhuis voor het wiegje van mijn zoon stond en naar hem keek. Hij was zorgvuldig in een deken gewik-

keld, door zijn moeder en de verpleging verzorgd en gevoed. Ik zag hem liggen en het besef daalde in dat ik inteerde op zijn tegood. Ik keek naar hem als zijn voorouder en kon mij niet meer verhouden tot mijn leefstijl. Ik vroeg mij op dat moment af, als hij mij ooit vraagt over

de gezondheid van onze planeet 'Wat heb jij daaraan gedaan, papa?', wat is dan mijn antwoord? In elk geval zal ik hem vertellen dat ik altijd heb geweten dat groei niet oneindig kan zijn. En als hij oud genoeg is, dan zal ik hem vertellen dat ik ben opgegroeid met het Rapport van Rome, op mijn 18e Milieukunde ben gaan studeren, daar voortijdig mee ben gestopt om vervolgens een groot deel van mijn leven te hebben geleefd als Homo economicus. Ik zal hem ook vertellen dat ik ervan heb genoten en dat ik tot het besef ben gekomen dat het gebaseerd was op

het idee van oneindige groei, uit eindige grond. Grond die ik ooit aan hem zal achterlaten.

Ik stap uit de auto en terwijl ik het pad af loop richting de schuur waar de workshop wordt gehouden, moet ik mijn ogen wat toeknippen voor de opkomende zon. Door mijn oogleden heen zie ik de damp boven het veld, de dauw die door de zon wordt teruggeroepen naar de lucht van waaruit hij was neergedaald. Ik

Wat is regeneratieve landbouw?

Regeneratieve landbouw zorgt ervoor dat de levensdragende capaciteit van een plek doorlopend vergroot wordt. Deze vorm van landbouw is gericht op het vergroten van de biodiversiteit, het verrijken van de bodem (niet of minimaal ploegen), het verbeteren van de waterhuishouding en versterken van ecosystemen, terwijl de boerderij op een waardevolle manier bijdraagt aan lokale economie en gemeenschappen

(Bron: Lenteland)

zie ook de silhouetten van de deelnemers bij de schuur. Ik realiseer mij dat ik zelf met mensen werk aan hun regeneratie door zich opnieuw te verbinden met hun innerlijke natuur. En dat ik dat doe in het verlengde van mijn eigen weg daarin. Ik zie de mensen in het veld, door de damp heen en zeg zachtjes: 'Dit is ook plek innemen, mijn plek tussen de mensen, op de plek waar leef. Met de gemeenschap van ál het leven dat daar is en waar ik met mijn leven lid van ben.' Mijn workshop is al begonnen.

Tijdens de workshop neemt de boer ons mee het veld in. Wij staan in een kring en hij vertelt over de tijd die de bodem van het veld krijgt om te regenereren, op kracht te komen, om uiteindelijk het geplande voedselbos voort te brengen en te dragen. Hij neemt ons mee in het proces dat de natuur volgt en hoe hij en zijn vrouw daar als boeren in moeten passen. De grassen staan hoog en het wemelt van het leven. Insecten, wormen, vogels, amfibieën. Bij een vraag over hoe zij omgaan met vogels die van het fruit gaan eten, kijkt hij bijkans verbaasd. 'Door ze te eten te geven', zegt hij. 'Wij hebben ze nodig, ze planten bomen met de zaden in hun uitwerpselen, ze eten insecten die de fruitbomen aantasten. Kijk,' zegt hij terwijl hij wijst in het veld, 'bij problemen vragen wij ons niet af wat

er weg moet maar juist wat er ontbreekt. Op die open plek daar gaan we extra kersenbomen voor de kraaien planten.' Ik glimlach en voel hoe mijn overtuigen over hoe het land moet worden verbouwd verschuiven vanbinnen. Ik kijk achter mij en zie het geploegde aardappelveld van de buurman. En daarlangs in de verte zie ik koeien grazen op uitgestrekte grasvelden.

Als ik weer terugkijk overvalt mij hetzelfde gevoel dat ik heb als ik in het bos ben; rust, verwondering, zintuiglijke prikkeling en steeds weer iets waarnemen wat er eerder niet was. Ik ben niet op een boerderij zoals ik dat ken en zie bij de buurman. Ik ben in een natuurgebied.

De boer vertelt over hoe alle leven in relatie tot ander leven bestaansrecht krijgt. Hoe de schimmels in de bodem samenwerken met de wortels van de planten in een door de tijd heen steeds uitbundiger wordende cyclus van geven en nemen van voedingsstoffen, gedreven door de zon. Leven is relationeel en systemisch, niet alleen tussen mensen maar tussen alle leven. Leven wil welig tieren, uitbundig en overvloedig tot expressie komen, in geuren, kleuren, vruchten, noten, zaden en nog veel meer eetbaars met alle dieren die daarbij

horen, om de cyclus van bevruchting en productie rond te maken. Terwijl ik naar de boer kijk en luister, denk ik: 'We zijn niet uit het paradijs gevallen, we zijn erbij weggegaan, losgekoppeld geraakt van waar wij uit voortkomen, ons aan voeden en weer naar terugkeren.'

Daniel Christian Wahl zegt hierover dat wij er steeds meer achter komen dat de mens vooral is geëvolueerd door samenwerking onderling en wederkerigheid binnen de ecosystemen die wij bewoonden. Er zijn in toenemende mate aanwijzingen dat vanaf de oerwouden in Columbia en Peru tot in het Noordwesten van Australië, de menselijke bewoners deze toecosystemen hebben gecocreeërd en gekoesterd met als gevolg hogere biodiversiteit, weelderigheid en bioproduktiviteit gedurende vele millennia.

Wij zijn allemaal inheems in het leven als planetair proces. De centrale les van veel wijsheidstradities gaat over afstemming op het leven als een proces en leven in 'juiste relatie'. De boeren vertellen dat deze manier van zijn, denken en doen maakt dat zij zichzelf eerder zien als uitdrukkingen van fysieke plek dan als eigenaren ervan. 'Het land is niet van ons, wij zijn van het land', zeggen ze. Het land zal er zijn lang

nadat ook wij in de bodem zijn teruggekeerd als compost voor nieuw leven.

Voor deze boeren is het regenereren van het ecosysteem waar hun boerderij deel van uitmaakt een belangrijk criterium van hun bedrijfsrendement. Het leven schept omstandigheden die bevorderlijk zijn voor leven (Janine Benyus). 'Dat is onze ultieme winst', zeggen zij. Dat is dus wat ik te doen heb, met mijn leven omstandigheden scheppen die bevorderlijk zijn voor het leven na mij.

Terwijl ik daar in het veld sta en de wind door mijn haren voel waaien realiseer ik mij dat het nieuwe wereldbeeld dat ik zoek, oeroud is. Een gevoel van rouw overvalt mij, ergens in mijn verleden heb ik afscheid genomen van mijn relatie met de aarde, met Gaia. Terwijl wij richting de moestuin lopen koester ik de rouw als vruchtbare grond in mij, zonder dat ik nog weet wat ik daarin wil zaaien. Staand tussen de sla, bonen en allerhande knollen zie ik waar het voor mij na de geboorte van onze zoon mee begon. Plantaardige, onbewerkte voeding, mijn passie. En als ik de boer vervolgens gepassioneerd en met zichtbaar plezier zie en hoor vertellen over zijn liefde voor kikkers die al na twee jaar uitbundig aanwezig zijn in de nieuw aangelegde vijver waar wij bij staan, voel ik hoe ik

ooit ook afscheid heb genomen van mijn relatie met het natuurlijke in mij. Even glimlach ik, omdat Eric Berne zou hebben gezegd dat ik bij dit innerlijk afscheid kikker ben geworden. De liefde van de boer voor zijn kikkers helpt mij om mijn kikker-zijn lief te hebben, wat zo nodig is om mijn innerlijk natuurgebied opnieuw te gaan bewonen.

Homo ecologicus is bereid thuis te komen op zijn plek. Tussen de mensen en in zijn of haar natuurlijke omgeving.

Later in de workshop vormt zich het zaadje dat ik in de grond van mijn rouw zal planten in de vorm van een vraag: ben ik bereid gemak op te geven door mijn leven meer af te stemmen op al het leven om mij heen voor een vruchtbare toekomst voor mijn kind en kleinkinderen? Het spontane Natuurlijk Kind in mij roept meteen Ja! De wijsheid van mijn Volwassene weet dat een zaadje eerst moet ontkiemen en nog wat op voeding moet komen.

Ik kijk uit naar het moment dat ik het plantje in de grond kan zetten. 🌱